

การประกอบสร้างความหมายตัวละครเมียหลวงร่วมสมัยในละครโทรทัศน์ THE MEANING OF THE CHARACTER OF PRINCIPAL WIFE IN THAI TELEVISION SOAP OPERAS

ณภาพัช ศรีแสงเมือง¹ และ นิธิดา แสงสิงแก้ว²

Naphaphat Srisangmueang³ and Nitida Sangsingkeo⁴

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์ตัวบท (Text) และผู้เกี่ยวข้อง เบื้องหลังในการประกอบสร้างโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประกอบสร้างความหมายของเมียหลวง ที่ถูกนำเสนอผ่านละครโทรทัศน์และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องเบื้องหลังในการประกอบ สร้างตัวละครเมียหลวงในเมีย 2018 โดยในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้หยิบยกละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” ออกอากาศตั้งแต่วันที่ 28 พฤษภาคม 2018 ถึง 28 สิงหาคม 2018 ทางช่อง ONE 31 เขียนบท โดย เนปาลี (วรรณนา วีรยวรรณ) และกำกับการแสดงโดย สันต์ ศรีแก้วหล่อ

ผลการวิจัยพบว่าละครโทรทัศน์ได้ประกอบสร้างความเป็นจริงให้ตัวละครเมียหลวงที่เป็นตัว ละครหลักของละครเรื่อง เมีย 2018 ในหลายชุดความหมาย ซึ่งจะปรากฏออกมาในรูปแบบที่สลับกัน ของตัวละครที่แปรเปลี่ยนไปตามบทบาทในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งเมียแบบโบราณอยู่กับเหย้าเฝ้ากับ เรือน ที่มักใช้ชีวิตความเป็นเมียอยู่ในขนบธรรมเนียมเข้าสู่สุตริเมียที่ดีทำหน้าที่ดูแลสามีและลูกของเธอ เป็นกุลสตรีและมีความเป็นแม่บ้านแม่ศรีเรือน ประการต่อไปคือการประกอบสร้างให้อรุณาเป็นผู้หญิง คล่องแคล่วที่ทำงานนอกบ้านและมีบทบาทชัดเจนในเรื่องการงาน โดยส่วนนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงความ พยายามต่อสู้กับภาพความเป็นเมียในอดีตที่มีพื้นที่หลักในการแสดงบทบาทอยู่ในบ้าน และการเป็นเมีย แบบนักบริหารจัดการความสัมพันธ์ อาจกล่าวได้ว่า ละครนั้นได้นำเสนอชุดความหมายของตัวละคร อรุณา 3 ภาพ ซึ่งแต่ละภาพละครก็ทำให้เห็นว่า ‘เมียยุคใหม่’ นั้นมีบริบททางสังคมมากขึ้นกว่าการ เป็นแค่เมียในขนบธรรมเนียมเท่านั้น ตัวละครอรุณาจึงไม่ได้ถูกเจาะจงให้เป็นผู้หญิงแบบใดแบบหนึ่ง เท่านั้นหากแต่ความเป็นผู้หญิงในตัวอรุณานั้นจะมีความสลับไหลไปตามสถานการณ์ที่ตัวเธอนั้นพบเจอ

ผู้วิจัยพบว่าภาพตัวแทนที่สะท้อนผ่านออกมาทางตัวละครอรุณาในละครโทรทัศน์เรื่องเมีย 2018 เป็นการสลับบทบาทของหลายชุดความหมายที่มีหลายภาพตามบริบทในละคร กล่าวคือ ละคร

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

² รองศาสตราจารย์ ดร.ประจำคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

³ Master's Student, Program in Mass Communication Administration, Faculty of Journalism and Mass Communication, Thammasat University

⁴ Associate Professor, Ph.D., Faculty of Journalism and Mass Communication, Thammasat University

ไม่ได้ทำให้ตัวอรุณาทั้งความเป็นแม่บ้านไปเลยทั้งหมด แต่ละครก็ยังคงให้ภาพของชนบแห่งความคาดหวังบทบาทของเมียตามธรรมเนียมปฏิบัติอยู่เป็นหลัก โดยร่วมประกอบสร้างให้ตัวละครอรุณามีคุณลักษณะของการเป็นนักบริหารจัดการความสัมพันธ์อยู่ด้วย

ในส่วนของการวิเคราะห์ผู้ส่งสารแม่ละครเรื่องเมีย 2018 พยายามจะต่อสู้กับชนบของละครแบบเก่าที่เคยนำเสนอมาไม่ว่าจะเป็นการสู้คน การต่อรอง การต่อต้านต่าง ๆ เพื่อให้เข้าใจสภาพความเป็นผู้หญิงในยุคปัจจุบันที่มีอำนาจมากขึ้นจากการทำงานนอกบ้านและไม่ต้องหวังพึ่งผู้ชายอย่างไรรก็ตาม ก็ยังต้องทำละครเพื่อตอบโจทย์ทางการตลาด จุดยืนแรกของการผลิตละครเรื่องนี้ไม่ได้ต้องการทำขายอำนาจ แต่ต้องการทำอะไรก็ได้ที่เข้าสู่สูตรที่ละครจะสำเร็จซึ่งก็คือการผลิตซ้ำใหม่ (Remake) และทำละครเพื่อกลุ่มผู้ชมผู้หญิงเนื่องจากผู้หญิงนั้นเป็นกลุ่มคนที่ดูละครโทรทัศน์มากที่สุด ผู้วิจัยพบว่าสุดท้ายแล้วละครนั้นก็ยังมีกรอบที่เป็นสูตรสำเร็จของละครน้ำเน่า ไม่ว่าละครจะสร้างเม็ดเงินยุคใหม่ออกมาให้แตกต่างมากขนาดไหน ความเป็นเมีย เป็นกุลสตรีก็ยังต้องคงเอาไว้เพื่อรักษาขนบธรรมเนียมที่ถูกปฏิบัติกันมาอย่างยาวนาน

คำสำคัญ : เมียหลวง, เมีย2018, การประกอบสร้างความหมาย

ABSTRACT

This research studies the meaning of the character of principal wife in Thai television soap operas. Qualitative research was done with textual analysis of stakeholders. The aim was examining how Mia 2018, a television drama, presented constructions of meaning and the characters therein involved. 28 episodes of Mia 2018 originally aired from May 28, 2018 to August 28, 2018 on the GMM One network, written by Jeab Wattana Weerayawattana and directed by Sant Srikaewlaw.

Results were that television dramas shaped reality for Mia, the show's protagonist, in several ways. Concepts of old-fashioned femininity and homemakers emerged in alternate forms, changing according to function in different scenarios. Women working outside the home with significant professional responsibilities represented efforts to challenge stereotypes of husbands playing primary roles at home. Aruna was a manager, organizer, negotiator, and seeker of equilibrium, especially in terms of well-being and relationships. The drama relationally portrayed Mia as a manager's wife, insofar as Aruna was no longer a traditional wife in her home space, but also used public spaces such as work areas. In this way, the dramatic presents a set of meanings of Arunama characters in three images, each of which shows that the modern

wife had more social context than traditional spouses. Aruna's character was therefore not just defined as a particular type of woman, but femininity in Aruna was expressed according to circumstances encountered.

Results were that representations reflecting the character of Aruna in the 2018 TV drama *Mia* altered the role through a series of meanings with multiple images based on dramatic context. Yet the drama still mainly portrayed traditional expectations for the role of traditional wives by creating the amalgamate character Aruna with additional attributes of a relationship manager.

In terms of message analysis, the 2018 Wife drama ultimately attempted to counter old dramatic traditions presenting fighting and negotiating as counterproductive for understanding. Female status today is more powerful due to work opportunities outside the home, no longer relying on men. However, the drama was still required to meet marketing needs, and first dramatic production priority was not to challenge authority. Initially seeking to fit traditional formulas for dramatic success, it remade an existing drama that had already been broadcasted (remake) and attract a loyal female audience, the most numerous viewership group, because of strong women characters in the drama.

Keywords: First Wife, *Mia* 2018, Constructing meanings.

ที่มาและความสำคัญ

แม้ว่าเวลาจะผ่านไปและเทคโนโลยีจะเปลี่ยนโฉมหน้าไปจากเดิม แต่สื่อหนึ่งที่ยังทำหน้าที่เฉพาะด้านและยังได้รับความนิยมอย่างสม่ำเสมอสื่อหนึ่งก็คือ สื่อโทรทัศน์ เนื่องจากสื่อโทรทัศน์นั้นเป็นสื่อที่ง่ายต่อการเปิดรับและช่วยให้ง่ายต่อการจดจำ ทำให้เกิดความประทับใจและสามารถโน้มน้าวใจได้ดีกว่าสื่อประเภทอื่น ซึ่งหากกล่าวถึงการใช้ประโยชน์จากโทรทัศน์เพื่อความบันเทิงแล้ว คงไม่มีรายการบันเทิงใดที่ได้รับความนิยมเท่ากับ “ละครโทรทัศน์” ซึ่งเป็นความบันเทิงที่ผู้ชมให้ความนิยมสูงสุดเนื่องจากเรื่องราวในบทละครนั้นมีเนื้อหาสอดคล้องกับความต้องการและวิถีชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่ ทั้งนี้ในส่วนของรูปแบบการทำงานก็มีการพัฒนาขึ้นด้วย ไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการถ่ายทำ บทละคร ทีมงานและนักแสดงต่างมีความสามารถมากขึ้น ปัจจุบันการนำเสนอเรื่องราวในละครโทรทัศน์นั้นจะถูกหยิบยกประเด็นที่ได้รับความนิยมหรือเป็นกระแสมาทำเป็นบทละคร เช่น ความรัก ครอบครัว การใช้ชีวิตในสังคม หรือแม้กระทั่งเรื่องผู้มีเมียน้อย ก็ถูกหยิบยกมาเขียนเป็นบทละครด้วย ตัวละครที่ถูกสร้างขึ้นมานั้นจะถูกตีความจากคนเขียนบทหรือทีมงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่ช่วยกันคิดจนเกิดเป็นตัว

ละคร โดยตัวละครที่ถูกถ่ายทอดผ่านละครโทรทัศน์นั้น มักจะถูกเอาเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงมาปรับและนำเสนอผ่านอีกรูปแบบหนึ่ง

ที่ผ่านมามีหลักฐานที่ทำให้เชื่อได้ว่าในอดีตนั้นการที่ผู้ชายจะมีภรรยาหลายคนนั้นเป็นเรื่องปกติ เพราะผู้ชายเปรียบเสมือนผู้ที่มีอำนาจเหนือผู้หญิง ส่วนใหญ่แล้วชีวิตผู้หญิงในวัยเยาว์ขึ้นอยู่กับบิดาพอสมรสก็ขึ้นอยู่กับสามี ทำให้ผู้หญิงถูกทำให้เชื่อไปตามสังคมว่า ‘หญิงด้อยกว่าชาย’ ทั้งที่ความเป็นจริงในเรื่องความคิดสติปัญญาทั้งหญิงและชายมีความเท่าเทียมกัน เพียงแต่ผู้หญิงสมัยก่อนอาจไม่มีโอกาสได้แสดงสิ่งนั้นออกมาเมื่อเทียบกับพื้นที่ที่ผู้ชายสามารถแสดงออกได้ ย้อนกลับไปสมัยสุโขทัยผู้ชายจะมีอำนาจมากในทางเศรษฐกิจ เพราะเป็นผู้หารายได้เลี้ยงดูครอบครัว ขณะเดียวกันนั้นผู้หญิงถูกกำหนดให้อยู่ในครัวและในบ้าน ความสัมพันธ์ทางเพศสมัยสุโขทัยกำหนดผู้ชายที่ทำชู้กับภรรยาคนอื่นแต่ไม่ห้ามการมีภรรยาหลายคน ส่วนผู้หญิงที่มีสามีแล้วจะมีความสัมพันธ์ทางเพศกับชายอื่นอีกไม่ได้ ถ้าใครละเมิดเชื่อว่าจะตกนรกอย่างปรากฏในไตรภูมิพระร่วง ซึ่งได้บรรยายสภาพของนรกไว้อย่างน่ากลัว น่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้หญิงประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบของศีลธรรม อาจกล่าวได้ว่าในอดีตนั้นการที่ผู้ชายมีภรรยาหลายคน เป็นการแสดงถึงฐานะทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมชั้นสูง และฐานะทางการเมือง แต่พอมาในช่วงรัชสมัยของรัชกาลที่ 6 ความคิดผัวเดียวเมียเดียว (monogamy) นั้นเริ่มมีการเปลี่ยนไปจากการที่มีการแต่งตั้งนามสกุลและการจดทะเบียนสมรสเกิดขึ้น ส่งผลให้คนเริ่มให้ความสนใจกับการมีผัวเดียวเมียเดียวและมองว่าการมีบุคคลที่ 3 ถือเป็นเรื่องที่ผิดศีลธรรม

ทั้งนี้เมื่อนำกรอบแนวคิดข้างต้นมาใช้กับการวิเคราะห์ละครโทรทัศน์ตัวละคร “เมียหลวง” หากกล่าวถึงคำนี้คงปฏิเสธไม่ได้ว่าครอบครัวนั้นมีภรรยาน้อย หรือ เมียน้อย เข้ามา ซึ่งปัญหาเมียหลวง เมียน้อยนั้นถือเป็นอีกหนึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นมากในสังคมไทย เราจึงได้เห็นละครหลาย ๆ เรื่องหยิบยกปัญหาตรงนี้ถ่ายทอดภาพของเมียหลวงนางเอก ที่ใช้ความนิ่งสงบสยบความเคลื่อนไหวในการรับมือกับเมียน้อย สะท้อนภาพของผู้หญิงที่มีความเป็นผู้ดี เป็นกุลสตรี ใช้สติปัญญา และความอดทนในการไต่ตรองแก้ปัญหา และเมียหลวงอีกประเภทที่มีบุคลิกอารมณ์ร้อน ปะทะกับเมียน้อยแบบดุเดือดตามราวี ให้สามีเลิกกับเมียน้อยซึ่งเมียหลวงลักษณะนี้ส่วนใหญ่มักทำให้สามีเบื่อ และสร้างความรำคาญจนยากที่จะประสานรอยร้าวในครอบครัว

การนำเสนอภาพเมียหลวงเมียน้อยนั้น มีการตั้งข้อสังเกตว่าจะมีการสลับบทบาท ภายใต้การวิเคราะห์ว่าด้วยความสัมพันธ์เชิงอำนาจ กล่าวคือ ในบางเรื่องเมียน้อยจะเป็นผู้รัก ในขณะที่เมียหลวงกลายเป็นผู้รับในลักษณะของเหยื่อ หรือผู้ถูกกระทำ แต่กลับกันในละครบางเรื่องก็ให้ภาพเมียหลวงที่รักเช่นกัน เช่นเรื่องแรงเงาตัวละครนพณา ก็ต่อสู้กับเมียน้อยแบบสุดขีด หรือ เมียหลวงที่เป็นคนดียอมโดนทำร้ายเพื่อผู้ชายที่ตัวเองรักอย่างละครเรื่อง เมียหลวง ในปี 2009 ที่รับบทโดย ปิณฑา มิตรธีรโรจน์ กับบทบาท “ดร.วิกันดา” เมียหลวงผู้แสนสง่า ทั้ง ขาดิตระกูล การศึกษา รวมถึงบุคลิกท่าทางที่แสนเป็นผู้ดี โดยในละครเรื่องเมียหลวง ปิณฑาต้องมาปะทะบทบาทกับเมียน้อยแสนร้าย กางที่รับบทโดยตัวแม่อย่าง อัม พัชราภา ไชยเชื้อ แต่ละครทั้งที่ทั้งคู่เจอกันต้องมีการปะทะเชือดอารมณ์ด้วยวาจาบ้าง ๆ แบบผู้ดี แต่เจ็บแสบ เมื่อโลกได้มีการพัฒนาขึ้น เมียหลวง ในปัจจุบันจึงมีคาแรคเตอร์ที่

นึ่งขึ้น มีความคิดและ lifestyle ที่ทันสมัย ใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหา ยืนได้ด้วยตัวเอง เป็นนักวางแผนรู้จักการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดีขึ้น ไม่ได้ยอมหรือเฝ้ารอให้ผู้ชายกลับมา แต่จะทำทุกอย่างเพื่อไม่ให้ตัวเองและคนรอบข้างถูกเอาเปรียบ

เป็นที่น่าสังเกตว่าบทบาทเมียหลวงนั้นมีรูปแบบการนำเสนอที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา แตกต่างจากในอดีต ซึ่งหากจะเทียบเคียงกับละครโทรทัศน์สมัยปัจจุบัน อาจทำให้เห็นภาพของตัวละครเมียหลวงที่น่าสนใจ ดังเช่น ละครเพลิงบุญ ซึ่งตัวละครเมียหลวงชื่อพิมาลานันท์ ถึงแม้จะทราบว่าสามีไปมีภรรยาน้อย ก็ไม่ได้เรียกร้องให้สามีของตนเองกลับมา ในทางกลับกันกลับพยายามทำตัวเองให้ดีขึ้น กล้าค่าและเผชิญหน้ากับเมียน้อย หรือในละครเรื่องเมียแต่ง ที่ตัวเมียหลวงคืออรุณประไพเป็นผู้หญิงเก่ง ทำงาน แม่ผัวรัก กล้าเผชิญหน้ากับเมียน้อยไม่หลีกเลี่ยงปัญหา ละครเหล่านี้ได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงภาพจำในอดีตของความเป็นเมียหลวงและเมียน้อยที่ผู้ชมเคยชมมาในอดีตโดยสิ้นเชิง ทำให้เป็นที่จดจำและมองว่ามันไม่จำเป็นต้องเป็นแบบเดิม

กาญจนา แก้วเทพ (2543) กล่าวว่า ลึกเข้าไปในเบื้องหลังของฉาก สิ่งที่เราไม่อาจจะมองเห็นได้ก็คือ “ผู้ชักใย” อยู่เบื้องหลังตัวละครเหล่านี้ แม้ว่ากลุ่มชักใยนี้จะมีอยู่หลายระดับชั้น เริ่มตั้งแต่ผู้กำกับ คนทำบท เจ้าของบทประพันธ์ แต่ผู้ที่อยู่ในจุดสุดยอดของกลุ่มผู้ชักใยนี้กลับไม่ใช่เป็นตัวบุคคล หากแต่เป็นสิ่งที่เราเรียกว่า “กฎเกณฑ์ทางสังคม” ทั้งนี้เพราะสิ่งที่อยู่ในละครโทรทัศน์โลกแห่งสัญลักษณ์ อันเปรียบเสมือนรูปแบบพิธีกรรมนั้นมีได้กล่าวว่า “ผู้หญิงจริง ๆ จะเป็นอะไร หรือผู้หญิงจริง ๆ ทำอะไร” เพราะสิ่งที่ละครโทรทัศน์สร้างสรรค์และสืบทอดขึ้นมาก็คือ “ผู้หญิงควรจะเป็นอะไร และผู้หญิงควรจะทำอะไร” ต่างหาก ฉะนั้นเมียหลวงในละครโทรทัศน์ก็คงมีใช้สิ่งที่แสดงว่า “เมียหลวงจริง ๆ เป็นอะไร หรือเมียหลวงจริง ๆ ทำอะไร” หากแต่สิ่งที่ละครโทรทัศน์สร้างขึ้นมานั้นต้องการจะบอกว่า “เมียหลวงควรจะเป็นอะไรและเมียหลวงควรจะทำอะไร”

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจที่จะหยิบยกละครโทรทัศน์เรื่อง “เมีย 2018” ที่ออกอากาศทางช่อง ONE 31 เขียนบทโดย เนปาลี (วรรณนา วีรยวรรณ) เดิมตั้งชื่อเรื่องว่า สงครามรัก ตามลิขสิทธิ์ที่ได้จากเรื่อง The Fierce Wife สงครามรัก สงครามชีวิตจากละครโทรทัศน์ของประเทศสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ต่อมาเปลี่ยนเป็น “เมีย 2018 รักเลือกได้” กำกับการแสดงโดย สันต์ ศรีแก้วหล่อ มาเป็นเคสตัวอย่างในการศึกษาวิจัยเนื่องจากอยากศึกษาเหตุผลเบื้องหลัง ตลอดจนการประกอบสร้างจากฝ่ายการผลิตที่ทำให้ละครเรื่องนี้ประสบความสำเร็จในภาพเมียหลวงแบบใหม่ที่น่าสนใจ ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าคาแรคเตอร์นั้นเป็นสิ่งสำคัญมากในการเป็นองค์ประกอบแห่งความสำเร็จของละครโทรทัศน์ ละครเรื่องเมีย 2018 นั้น ประสบความสำเร็จในละครโทรทัศน์ กล่าวคือละครเรื่องเมีย 2018 นั้นได้รับความนิยมสูงสุดทั้งการชมผ่านจอโทรทัศน์และการชมผ่านแพลตฟอร์มอื่นทุกแพลตฟอร์ม มีค่าเฉลี่ยความนิยมทั่วประเทศ 6.1 มากกว่าละครที่ออกอากาศในช่วงเวลาเดียวกันกับสถานีโทรทัศน์ช่องอื่น และยังเป็นละครที่ได้รับความนิยมสูงสุดในประวัติศาสตร์ละครช่อง ONE (Woratangtrakul, 2561) ซึ่งส่วนของเนื้อหาตามที่ได้อ้างอิงจาก ศิรสา ชลายนานนท์ (2564) ได้กล่าวไว้ว่าละครเรื่องนี้มีตัวละครเอกเป็นผู้หญิงนำเสนอบทบาทของผู้หญิงในฐานะ “ภรรยา” ที่ดีของสามีและ “แม่” ที่ดีของลูก สะท้อนให้เห็นสภาพ

ชีวิตครอบครัวและประเด็นทางเพศสภาพในบริบทของสังคมไทย มีความพิเศษกว่าละครชิงรักหักสวาท และละครแนวเมียหลวงเมียน้อยเรื่องอื่นที่ต้องแย่งสามีคืนมาและจบลงแบบคืนดีกันกลับมาเป็นครอบครัวที่มีความสุข (Happy Ending) คือ ละครเรื่องนี้เล่าเรื่องจากมุมมองของตัวละครเอกซึ่งเป็นเมียหลวงที่ต้องต่อสู้เพื่อดำเนินชีวิตต่อไป ไม่ได้สู้เพื่อแย่งผู้ชายคืน แสดงให้ผู้ชมเห็นทุกขั้นตอนของชีวิตคู่ แสดงให้เห็นว่าการมีครอบครัวที่ราบรื่นมีความสุขนั้นไม่ง่าย และแสดงให้เห็นวิธีการแก้ปัญหาในแต่ละช่วงของชีวิตของตัวละครเอกที่เป็น “เมีย” เพื่อให้ผู้ชมที่ไม่เคยมีประสบการณ์ตรงได้เรียนรู้ และให้ผู้ชมที่มีประสบการณ์ตรงได้ปรับใช้กับการแก้ปัญหาในชีวิตครอบครัวของตน อีกทั้งยังเป็นบทละครที่มีคาแรคเตอร์เมียหลวงแตกต่างจากในอดีต

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะถอดสูตรความสำเร็จของละครเรื่อง เมีย 2018 ในครั้งนี้ว่า เพราะเหตุใดละครเมีย 2018 ถึงได้รับความนิยม และเรียกค่าความนิยม (Rating) จากผู้ชมได้อย่างมหาศาล ซึ่งทำให้เห็นว่าเมียหลวงในเรื่องเมีย 2018 นั้นเป็นผู้หญิงยุคใหม่และแตกต่างจากวิกานดาในอดีต ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องด้วยกัน 4 แนวคิด ได้แก่ ทฤษฎีการสร้างความเป็นจริงทางสังคมของสื่อมวลชน (Social Construction of Reality Theory) ซึ่งได้แสดงให้เห็นถึงกระบวนการสร้างความเป็นจริงทางสังคมของสิ่งต่าง ๆ ทำให้ผู้วิจัยพบว่าภายใต้โลกที่มีปรากฏการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นนั้น จะมีเพียงบางปรากฏการณ์เท่านั้นที่ถูกผู้ส่งสารหยิบยกขึ้นมาเพื่อผลิตความหมายนำเสนอให้คนในสังคมได้รับรู้และกลายเป็นความจริงทางสังคมในที่สุด ภาษาคือช่องทางที่ผู้ส่งสาร ใช้ในการกำหนด (impose) ความหมายที่เขามีต่อโลกออกมา เพราะฉะนั้น ผู้ส่งสารต้องมีเจตจำนงบางอย่างก่อน จึงจะทำการสื่อสารความหมายออกไป ในการศึกษาการประกอบสร้างความหมายตัวละครเมียหลวงร่วมสมัยในละครโทรทัศน์ ผู้วิจัยจะใช้ทฤษฎีนี้ในการวิเคราะห์ด้วยว่า ตัวละครเมียหลวงนั้นถูกผู้ส่งสารตีความหมายออกไปว่าอย่างไร รวมถึงการวิเคราะห์ในส่วนของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการผลิตละครโทรทัศน์ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ว่าบุคคลที่มีบทบาทในกระบวนการสร้างความหมายเมียหลวงในละครโทรทัศน์นั้นมีความคิดเห็นในการประกอบสร้างตัวละครเมียหลวงในละครเรื่อง เมีย 2018 อย่างไรบ้าง และได้ศึกษาแนวคิดเรื่องละครโทรทัศน์เนื่องจากแนวคิดนี้มีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ถึงหัวใจหลักของการเล่าเรื่อง ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากในการถ่ายทอดเรื่องราวไปยังผู้ชม อีกทั้งยังทำให้เราทราบถึงบทบาทหน้าที่ของละครโทรทัศน์ที่มีต่อผู้ชมละครโทรทัศน์ เนื่องจากละครโทรทัศน์เป็นสื่อที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้ชมมากที่สุด เป็นทั้งเพื่อนที่ให้ข่าวสารข้อมูล สารบันเทิงในการรับชม การนำเสนอวิถีการดำเนินชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา จากความสำคัญเหล่านี้เองทำให้ละครโทรทัศน์เป็นรายการที่มีมูลค่าทางการตลาดสูงสุดในบรรดารายการโทรทัศน์ด้วยกัน มีการแข่งขันในแง่การผลิตของทุกสถานีโทรทัศน์เพื่อช่วงชิงเม็ดเงินค่าโฆษณาที่มีอยู่ในตลาด นอกจากนี้ยังต้องศึกษาเกี่ยวกับละครโทรทัศน์เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของผู้เขียนบทละครโทรทัศน์และผู้ที่มีส่วนในการตัดสินใจ ทั้งนี้การผลิตละครโทรทัศน์คือการที่ได้มาซึ่งงานละครโทรทัศน์ที่สมบูรณ์นั้น ต้องใช้ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ของทีมงานผลิตละครโทรทัศน์อย่างมาก เริ่มจากขั้นตอนกว่าจะขายงานละครกับสถานีโทรทัศน์ได้นั้นทางผู้จัดละครต้องทำการหาบิณฑบาต หรือโครงเรื่องที่นำเสนอให้กับใน

สถานีโทรทัศน์ต่าง ๆ ในการทำงานการผลิตละครนั้นทีมงานต้องมีการทำงานตามกระบวนการผลิตงานตามขั้นตอนต่าง ๆ อย่างครบถ้วน เพื่อให้การดำเนินการผลิตละครเป็นไปอย่างถูกต้อง ซึ่งจะทำให้เราเข้าใจกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์ และเข้าใจผู้ส่งสาร อีกทั้งผู้วิจัยจะใช้แนวคิดนี้เป็นหลักเกณฑ์ในการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในทุกกระบวนการทำงานของการผลิตตัวละครที่ถูกถ่ายทอดผ่านละครโทรทัศน์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงชุดความหมายของเมียหลวงในกระบวนการการประกอบสร้างผ่านละครโทรทัศน์
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องเบื้องหลังในการประกอบสร้างตัวละครเมียหลวงในเมีย 2018

วิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประกอบสร้างความหมายตัวละครเมียหลวงร่วมสมัยในละครโทรทัศน์” เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาตามแนวทางทฤษฎีวัฒนธรรมศึกษา (Cultural Studies) ด้วยการวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) เนื้อหาละครโทรทัศน์ เพื่อวิเคราะห์การประกอบสร้างตัวละคร เมียหลวง ในละครโทรทัศน์ การสอบถามผู้เขียนบท ละคร ผู้กำกับ และโปรดิวเซอร์ เพื่อสอบถามความคิดเห็นในมุมมองของผู้ส่งสาร ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิเคราะห์ในกระบวนการสื่อสารทั้ง 2 ด้าน ได้แก่ ด้านตัวบท (Text) และ ผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการสร้างความหมายเมียหลวงในละครโทรทัศน์ (Sender) โดยจะมีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจะจำแนกกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ **ตัวบทละครโทรทัศน์** ผู้วิจัยศึกษาเนื้อหาละครโทรทัศน์ เมีย 2018 ที่มีการนำเสนอบทบาทของ เมียหลวงปรากฏอยู่ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกจากละครโทรทัศน์เรื่องยาว แบบหลายตอนจบ (TV Soap Opera) เป็นละครโทรทัศน์ที่ประสบความสำเร็จได้รับความนิยมสูงสุด โดยคัดเลือกจาก เรตติ้ง, ฉากที่ถูกพูดถึงจนกลายเป็นภาพจำ, ความแปลกใหม่ของเนื้อเรื่อง การตอบรับ (Feedback) จากผู้ชมในสังคมออนไลน์ (Social Media) ทำให้เห็นปรากฏการณ์ผู้หญิงยุคใหม่ที่ได้รับการตอบรับและมีคนสนใจจนกลายเป็น talk of the town อีกทั้งคาแรคเตอร์เมียหลวงที่ชัดเจนและแตกต่างจากในอดีต ตัวละครที่เลือกนำมาวิเคราะห์นั้น ได้แก่ อรุณา จากละครเรื่อง เมีย 2018 การวิเคราะห์ตัวบทนั้นผู้วิจัยประยุกต์ใช้ทฤษฎีการสร้างความเป็นจริงทางสังคม (Social Construct of Reality) เพื่อสร้างเครื่องมือวิเคราะห์ความหมายหรือความเป็นจริงเกี่ยวกับ “เมียหลวง” ในมิติต่าง ๆ ดังนี้

- 1) พัฒนาการชีวิตของตัวละครเมียหลวง
- 2) ด้านลักษณะทางกายภาพ ประกอบด้วย รูปร่างหน้าตา ทรงผม บุคลิกภาพ การแต่งกาย
- 3) คุณลักษณะภายในทางจิตใจ เช่น ความคิด ความรู้สึก อารมณ์ การแสดงออก อุปนิสัย

- 4) ลักษณะทางประชากร ประกอบด้วย อายุ สถานภาพการสมรส และสถานภาพทางสังคม
- 5) ลักษณะด้านบทบาทหน้าที่ เช่น วิถีชีวิต และภาระหน้าที่ภายในและภายนอกครอบครัว
- 6) ลักษณะด้านความสัมพันธ์กับตัวละครอื่น ๆ ที่ปรากฏในละคร เช่น ความสัมพันธ์แบบสามีภรรยา พี่น้อง เพื่อนร่วมงาน

ผู้วิจัยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้เกี่ยวข้องในการประกอบสร้าง ความหมายเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ว่าผู้ที่มีบทบาทในการประกอบสร้าง ความหมายของตัวละครเมียหลวงในเรื่อง เมีย 2018 นั้นเป็นอย่างไร คัดเลือกบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต ละครเรื่องเมีย 2018 แบบเฉพาะเจาะจง (purposive Sampling) จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ คุณนิพนธ์ ผิว เณร ตำแหน่งผู้จัดละคร, คุณวรรณนา วีรยวรรณ ตำแหน่งผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ และคุณสันต์ ศรี แก้วหล่อ ตำแหน่งผู้กำกับ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) ด้วยการสนทนาตามประเด็นที่อยู่ภายใต้กรอบของการศึกษาและวัตถุประสงค์ เพื่อนำไปสัมภาษณ์ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการประกอบสร้างละครเรื่องเมีย 2018 โดยใช้เครื่องบันทึกการสนทนา

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ตัวบทเพื่อศึกษากระบวนการสร้างชุดความหมายตัวละครเมียหลวงร่วมสมัยในละครโทรทัศน์

การวิเคราะห์ตัวละครเมียหลวงในละครโทรทัศน์เรื่องเมีย 2018 พบว่าละครโทรทัศน์ บทบาทของตัวละครเมียหลวงในละครโทรทัศน์เรื่องเมีย 2018 ที่ถูกนำเสนอในละครโทรทัศน์ประเภท (Genre) “ละครเมโลดราม่า (Melodrama)” ซึ่งเป็นละครเร้าอารมณ์ ที่แฝงไปด้วยความอ่อนไหวทาง อารมณ์ เนื้อเรื่องเป็นชีวิตรัก ความขัดแย้ง การชิงดีชิงเด่น ริษยา โดยละครประเภทนี้มักถูกนำเสนอมา ซ้ำแล้วซ้ำเล่า จนปัจจุบันก็ยังคงปรากฏปัญหาดังกล่าวอยู่ ละครโทรทัศน์ได้พยายาม ‘เข้ารหัส’ เกี่ยวกับ ความเป็น “เมียหลวง” เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การวิเคราะห์ จำนวน 6 เกณฑ์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เกณฑ์ที่ 1 พัฒนาการชีวิตของตัวละคร “เมียหลวง”

ช่วงชีวิตตอนเป็นเมียของตัวละครอรุณานั้นจะเป็นแม่บ้านแม่เรือนเป็นเมียในอุดมคติของ ผู้ชาย ยึดเอาความสำเร็จของสามีเป็นหลัก สอดคล้องกับหลักขนบธรรมเนียมที่ถูกปฏิบัติมาอย่าง ยาวนาน ทั้งนี้ช่วงชีวิตการเข้าสู่การเป็นเมียหลวง ละครโทรทัศน์ประกอบสร้างให้ตัวละครอรุณานั้นเป็น ผู้หญิงที่ขี้อาย ขาดสติและไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตัวเองได้เมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้นระหว่าง ความสัมพันธ์ของเธอและสามี ซึ่งเปรียบเสมือนกับผู้หญิงทั่วไปที่ปรากฏในสังคมไทยในปัจจุบัน และ ช่วงสุดท้ายคือช่วงชีวิตภายหลังการเข้าสู่การเป็นเมียหลวงตัวละครอรุณานั้นถูกประกอบสร้างให้เป็น

ผู้หญิงที่มีทัศนคติในการใช้ชีวิตแบบใหม่ ทำตัวเองให้ดีขึ้น ทำทุกอย่างให้ตัวเองมีชีวิตที่ดีโดยปราศจากสามี อีกทั้งเปิดโอกาสใหม่ให้ตัวเองมากขึ้น เป็นผู้หญิงยุคใหม่ที่กล้าตัดสินใจ เด็ดขาด และเดินหน้าต่อไปด้วยตัวเอง

เกณฑ์ที่ 2 ลักษณะทางกายภาพประกอบด้วย รูปร่างหน้าตา การแต่งกาย

1) **รูปร่างหน้าตา** ตัวละครอรุณาในช่วงแรกให้มีรูปร่าง หน้าตาดูโหม่ง เป็นคนไม่รักสวยรักงาม เนื่องจากเธอแต่งงานแล้ว เธอจึงไม่ได้สนใจที่จะดูแลตัวเอง แต่เมื่อมีตัวแปรสำคัญอย่างกันยา (เมียน้อย) เข้ามาในบ้าน ทำให้อรุณาเริ่มหันมาสนใจตัวเอง มีการแต่งหน้ามากขึ้นละครโทรทัศน์พยายามประกอบสร้างความหมายของตัวละครอรุณาว่า สุดท้ายแล้วผู้หญิงก็ต้องมาพร้อมความสวย ที่นอกจากสวยจากภายในแล้ว ต้องสวยจากรูปร่างหน้าตาด้วยเช่นกัน

2) **การแต่งกาย** ละครโทรทัศน์ได้ให้ความสำคัญกับตัวละครเมียหลวง จึงพยายามประกอบสร้างความหมายให้เมียหลวงยุคใหม่นั้นมีรูปร่างหน้าตาและการแต่งกายที่ทันสมัย ดุฎมิฐาน มีรสนิยมในการเลือกเสื้อผ้า โดยละครเมีย 2018 ได้เปรียบเทียบให้เห็น 2 ช่วง ของตัวละครอรุณา ว่าในช่วงแรกนั้นองค์ประกอบด้านลักษณะทางกายภาพจะดูเป็นผู้หญิงที่ถูกกดทอนคุณค่าความเป็นผู้หญิงลงไป กล่าวคือเป็นผู้หญิงที่ไม่ได้สนใจเรื่องการแต่งกายหยิบจับอะไรได้ก็นำมาใส่ แต่งตัวเฉย ๆ และจมอยู่กับบทบาทการเป็นแม่บ้านแม่ศรีเรือนตัดขาดชีวิตความเป็นหญิง เหลือไว้แค่ความเป็นเมีย แต่ในช่วงครึ่งเรื่องหลัง ละครเมีย 2018 ได้ประกอบสร้างความหมายของเมียหลวงยุคใหม่เป็นผู้หญิงทำงานนอกบ้าน หรือ working woman ทั้งการแต่งหน้า ทรงผม รวมไปถึงการแต่งกาย และการใส่รองเท้าส้นสูง การแต่งกายจึงเป็นเครื่องบ่งบอกถึงความเป็นผู้หญิงยุคใหม่

เกณฑ์ที่ 3 ลักษณะทางประชากร ประกอบด้วย อายุ สถานภาพการสมรส และสถานภาพทางสังคม

1) **อายุ** ตัวละครอรุณา มีอายุ 35 ปี ซึ่งเป็นช่วงอายุของผู้หญิงยุคใหม่ที่พร้อมมีครอบครัว และเป็นผู้หญิงวัยทำงาน ช่วงอายุดังกล่าวเป็นช่วงอายุที่มีความมั่นคงของชีวิต โดยละครประกอบสร้างให้ตัวละคร อรุณา มีสถานะเป็นเมียหลวงช่วงวัยกลางคนซึ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นกลุ่มผู้ชมที่รับชมละครโทรทัศน์เป็นส่วนใหญ่ทำให้คนอินและรู้สึกตามได้ง่าย เป็นภาพบทบาทผู้หญิงที่ไม่ได้จำกัดอยู่ที่พื้นที่ภายในบ้าน หรือ domestic แต่ได้ออกไปสู่พื้นที่สาธารณะมากขึ้น (public) ซึ่งอรุณาก็ถูกประกอบสร้างให้เป็นแบบนั้นคือมีบทบาทหน้าที่ทั้งในบ้านและนอกบ้านสลับกันไป

2) **สถานภาพทางสังคม** เป็นชนชั้นกลางรุ่นใหม่ ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ซึ่งจะสอดคล้องกับสังคมในประเทศไทยปัจจุบัน ที่ละครพยายามสื่อว่าผู้หญิงยุคใหม่ไม่จำเป็นต้องมีชีวิตที่สมบูรณ์แบบเท่านั้นที่จะมีฐานะดีแต่ผู้หญิงที่เป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวหรือผู้หญิงที่โสดก็สามารถทำให้ตัวเรานั้นให้มั่นคงในสังคมได้ ความเป็น ‘เมีย’ ของตัวละครอรุณาถือเป็นแค่ ‘หมวก’ ใบหนึ่งที่ถูกสวมใส่เท่านั้น แต่จริง ๆ แล้วละครนั้นได้ประกอบสร้างให้เห็นถึงบทบาทที่หลากหลายของเมียหลวง (roles) ไม่ว่าจะเป็นเป็นแม่ เป็นเมีย เป็นลูกน้อง เป็นเพื่อนร่วมงาน ฯลฯ

3) สถานภาพการสมรส สถานะเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว หย่าร้างกับสามี เนื่องจากสามีมีภรรยา น้อย ทำให้เธอเลือกที่จะก้าวออกมาจากสถานะภรรยาที่ถูกต้องตามกฎหมายและกลายเป็นหัวหน้า ครอบครัวที่ต้องเลี้ยงดูลูกและกลับมาทำงาน อย่างไรก็ตามละครได้ประกอบสร้างให้ตัวละครอรุณานั้นมีความหลากหลายทางสถานภาพตั้งแต่การมีครอบครัวที่อบอุ่นเป็นแม่บ้านดูแลลูกสามี ทำเกษียณ แต่เมื่อได้สถานภาพการเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวมาเธอก็ยังสามารถดูแลครอบครัวของเธอได้ดี

เกณฑ์ที่ 4 คุณลักษณะภายในทางจิตใจและอารมณ์

ลักษณะจิตใจด้านความรักที่มีต่อครอบครัวตัวละครเป็นลักษณะที่ปรากฏได้ชัดเจนที่สุดในละครเรื่อง เมีย 2018 โดยละครมีการสร้างแนวคิดครอบครัวที่สมบูรณ์ คือมี พ่อ-แม่-ลูก ซึ่งเป็นดาบสองคมในสังคมยุคปัจจุบัน ทั้งนี้ละครโทรทัศน์ยังประกอบสร้างความหมายของตัวละครอรุณาให้เป็นผู้หญิงที่ยังตกอยู่ในมายาคติที่ว่า ผู้หญิงต้องพึ่งผู้ชายเพราะผู้ชายคือ “ช้างเท้าหน้า” และตนเองมีสถานะเป็นผู้ถูกกระทำและเป็น “ช้างเท้าหลัง” ที่ต้องเสียสละอุทิศตนเพื่อประโยชน์สุขของสมาชิกทุกคนในครอบครัว อรุณาจึงมองว่าการที่สามีของตนมีหน้าที่การงานที่มั่นคงนั้นจะส่งผลให้ตนเองและลูกมีความมั่นคงในชีวิตด้วย

ลักษณะจิตใจด้านจิตใจแข็งแกร่งและเป็นคนเก่ง โดยตัวละครอรุณานั้นคือผู้หญิงลูกขึ้นมาต่อสู้เพื่อตัวเองไม่ใช่สู้เพื่อแย่งสามีกลับคืนมา มีมุมมองใหม่กับการเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวและกลับมาทำให้ตนเองมีความมั่นใจมากขึ้น หลังจากเจอสมรสครั้งใหญ่ในชีวิต เธอก็ลุกขึ้นมาเปลี่ยนแปลงตัวเอง เปิดรับโอกาสต่าง ๆ ที่เข้ามาเมื่อเธอตัดสินใจที่จะเห็นได้จากฉากที่อรุณาตัดสินใจกลับไปทำงานและทำตัวเองให้มีความมั่นใจ

เกณฑ์ที่ 5 ลักษณะด้านบทบาทหน้าที่

ตัวละครอรุณาในเมีย 2018 นั้นเป็นภาพแทนของผู้หญิงที่อยู่ภายใต้มายาคติของความเป็นแม่บ้าน ที่ทำหน้าที่ของเมียและแม่ดีไม่มีที่ติ ละครได้สื่อสารค่านิยมความเป็น “เมีย” โดยเน้นด้านบทบาทหน้าที่ของเมียที่พึงมีต่อครอบครัวที่จะทำให้ ครอบครัวมีความสุข เป็นไปตามแนวทางที่สังคมไทยปลูกฝังไว้มาตั้งแต่ในอดีต คือเมียเป็นผู้ที่ต้องดูแลปรนนิบัติสามีและเลี้ยงดูลูก ดูแลความเรียบร้อยทุก ๆ เรื่องในบ้าน มีหน้าที่ความรับผิดชอบโดยจะเห็นได้จากฉากที่อรุณาได้พูดถึงชีวิตการแต่งงานของตนเองหรือฉากที่อรุณาส่งสามีไปทำงานในตอนเช้า ในส่วนบทบาทด้านหน้าที่การงาน ตัวละครอรุณานั้นได้มีอาชีพหลังจากหย่าขาดกับสามีเป็นเซลล์ขายรถสปอร์ต

เกณฑ์ที่ 6 ลักษณะด้านความสัมพันธ์กับตัวละครอื่น ๆ ที่ปรากฏในละคร ประกอบด้วย สามีเก่า เมียน้อย คู่รักใหม่

1) ความสัมพันธ์ระหว่างเมียหลวงในฐานะ “ภรรยา” กับ “สามี” เป็นไปในลักษณะของความรักที่ยึดพื้นฐานความเป็นครอบครัวเป็นหลักทั้งนี้ในช่วงท้ายของละครโทรทัศน์เรื่องเมีย 2018 นั้น ได้ประกอบสร้างความหมายแบบใหม่ขึ้นมาให้ผู้ชมเห็นว่า สุดท้ายความสัมพันธ์ที่ต้องพึ่งงกันนั้นไม่จำเป็นที่จะต้องเกลียดชังกัน และทำให้เห็นมุมมองใหม่ของความรักที่ไม่สามารถไปต่อได้ว่าสุดท้ายแล้วความรักนั้นไม่จำกัดสถานะ และการมีชีวิตคู่ไม่ได้จบลงที่คำว่าครอบครัวเสมอไป

2) ความสัมพันธ์ระหว่างเมียหลวงกับเพื่อนร่วมงาน (หัวหน้างาน) ในฐานะ “คู่รักใหม่”

เป็นลักษณะของความรู้สึกช่วงแรกคือมีความรู้สึกที่ดีต่อกันในฐานะเพื่อนร่วมงาน โดยความสัมพันธ์ของทั้ง 2 คนนั้นเป็นความใกล้ชิดที่ค่อย ๆ ก่อตัวขึ้นเป็นความรักและความรักนี้ก็กลายเป็นเหมือนแรงบันดาลใจให้เธอกล้าฟันฝ่าอุปสรรคที่เกิดขึ้นและมองเห็นคุณค่าในตัวเองมากขึ้น

3) ความสัมพันธ์ระหว่างเมียหลวงในฐานะ “เมียหลวง” กับ “เมียน้อย” เป็นความสัมพันธ์เชิงบวกในช่วงแรกและความสัมพันธ์ของทั้งสองก็เริ่มเปลี่ยนไปเมื่ออรุณาเริ่มจับสังเกตได้ว่าสามีและน้องสาวของเธอแอบมีความสัมพันธ์ลับหลังเธอโดยอรุณาเริ่มจับผิดกับสิ่งที่เธอเริ่มรู้สึกได้โดยละครโทรทัศน์ได้พยายามอธิบายว่าความสัมพันธ์ที่เริ่มต้นจากความรักสุดท้ายแล้ว จะจบลงที่การให้อภัย แม้คน ๆ นั้นจะทำร้ายเรามากแค่ไหน เราจะให้อภัยและมองข้ามอดีต เก็บทุกอย่างเป็นบทเรียน เพราะชีวิตต้องก้าวเดินต่อไป ถึงอย่างไรในท้ายที่สุดของเรื่อง อรุณาก็ยังมีความเป็นห่วงให้กับกันยาเสมอ ส่วนหนึ่งละครได้กลับไปต่อยอดภาพบทบาทของครอบครัวและสมาชิกในครอบครัวที่ต้องมีสายใยแน่นหนา คอยส่งเสริมเกื้อกูลกันในความเป็นสังคมไทย

การวิเคราะห์ผู้ส่งสารเพื่อศึกษากระบวนการสร้างความหมายตัวละครเมียหลวงร่วมสมัยในละครโทรทัศน์

ผู้วิจัยหยิบยกทฤษฎีการประกอบสร้างความเป็นจริงทางสังคมและแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจการผลิตละครโทรทัศน์มาเป็นกรอบแนวคิดเพื่อตอบคำถามที่ว่าผู้ส่งสารนั้นต้องการที่จะส่งสารหรือประกอบสร้าง ความหมายของตัวละครเมียหลวงในละครโทรทัศน์เรื่องเมีย 2018 และมีกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์ออกมาอย่างไร ผู้วิจัยใช้แนวคิดนี้เป็นหลักเกณฑ์ในการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการผลิตตัวละครอรุณาที่ถูกถ่ายทอดผ่านละครโทรทัศน์เรื่องเมีย 2018 ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1) การวิเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับการประกอบสร้าง ความหมายของตัวละครเมียหลวงในละครโทรทัศน์เรื่อง เมีย 2018

ผู้วิจัยได้พบว่าในเรื่องเมีย 2018 นั้นเป็นละครที่ฉีกขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นแบบเก่าที่เคยมีมาโดยเรื่องเมีย 2018 ได้ประกอบสร้างให้ผู้หญิงในยุคใหม่กล้าที่จะเดินออกมาจากเซฟโซน เป็นเมียหลวงรูปแบบใหม่ที่คนไม่เคยเห็น ทั้งนี้แม้ทีมงานพยายามจะประกอบสร้าง ความหมายของเมียหลวงให้มีความแปลกใหม่ไปจากละครผัวเมียแบบเดิมแต่ก็ยังต้องคงไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมที่ให้ตัวละครอรุณานั้นมีความเป็นกุลสตรีอยู่ เนื่องจากปัจจัยด้านสังคมในการที่กลุ่มผู้ชมยังไม่ได้เปิดรับทั้งหมด กล่าวคือต้องเป็นไปตามธรรมเนียมปฏิบัติที่สังคมมีเป็นพื้นฐาน จึงต้องมีข้อจำกัดว่าละครนั้นจะถูกประกอบสร้างได้แค่ระดับหนึ่งที่ไม่ได้ขัดกับวัฒนธรรมดั้งเดิม เนื่องจากสังคมไทยไม่ได้ยอมรับการที่เมียจะมีหลายผัว ทำให้ความสัมพันธ์ของคู่รักใหม่ของตัวอรุณานั้นจะเป็นการดำเนินความสัมพันธ์ที่ไม่ได้หวือหวา แต่เน้นให้เห็นพัฒนาการของความสัมพันธ์ที่ทำให้ผู้ชมละครชื่นชอบและติดตามไปเรื่อย ๆ

ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบว่าทีมงานละครเรื่องเมีย 2018 นั้นมีจุดยืนในการสร้างตัวละครอรุณาอย่างชัดเจนในการถ่ายทอดความหมายของละครเรื่องนี้ขึ้นมาเพื่อผู้หญิงยุคใหม่ กล่าวคือ เนื่องจากผู้ชม

ละครส่วนใหญ่เป็นผู้นิยามงานจึงผลิตละครเพื่อผู้นิยามเป็นหลัก โดยเป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้นิยามยุคใหม่ในการเปลี่ยนแปลงกรอบวัฒนธรรมเดิมในละครโทรทัศน์ในอดีตและไม่ได้มีความต้องการในการผลิตซ้ำค่านิยมชายเป็นใหญ่ กล่าวคือ ทีมงานต้องการทำให้ผู้ชมรับรู้ค่านิยม “ชายเป็นใหญ่” ควรหมดไปจากสังคมปัจจุบัน โดยประกอบสร้างให้ตัวละครอรุณาเป็นตัวละครที่จะสื่อสารไปยังผู้ชมว่าผู้นิยามในยุคปัจจุบันนั้นต้องพัฒนาตัวเอง

2) การวิเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจการผลิตละครโทรทัศน์เรื่อง เมีย 2018

การทำงานของทีมงานในละครเรื่องเมีย 2018 นั้นมีกระบวนการขั้นตอนการผลิตที่ชัดเจน ทั้งในส่วนของการคิดบท เขียนบท คัดเลือกนักแสดง รวมถึงขั้นตอนการผลิตที่ทำให้เกิดเป็นละคร ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

กระบวนการผลิตในขั้นตอนการเตรียมและถ่ายทำ

1) **แรงบันดาลใจในการสร้างตัวละคร อรุณา** ทางผู้จัดละครต้องการโจทย์ในการพูดถึงคนปัจจุบันยุคใหม่ที่เป็นเรื่องจริงของสังคม ซึ่งสิ่งนี้จะทำให้ผู้ชมมีอารมณ์ร่วมกับละครได้มากขึ้น ประกอบกับการเอาบริบทของสังคมในปัจจุบันมาเป็นจุดยืนในการประกอบสร้าง

2) **บุคคลที่มีส่วนในการออกแบบตัวละครอรุณา** กระบวนการส่วนนี้ต้องผ่านขั้นตอนการคิดร่วมกันระหว่างทีมงาน โดยมีพื้นฐานหลักมาจากบทประพันธ์เดิม ทั้งนี้คนเขียนบทละครจะเป็นผู้คิดหลักร่วมกับทีมงานคนอื่น โดยทางทีมงานในเรื่องเมีย 2018 ต้องการฉีกคาแรคเตอร์ของนางเอกให้เป็นแบบใหม่ มีวิถีคิดและมีความเป็นตัวเอง

3) **การคัดเลือกนักแสดง** ผู้ที่มีส่วนในการตัดสินใจมากที่สุดคือผู้จัดละคร รองลงมาคือผู้กำกับ ส่วนผู้เขียนบทละครนั้นไม่มีส่วนในการตัดสินใจเลือกนักแสดง โดยการเลือกนักแสดงนั้นต้องดูจากหลายองค์ประกอบร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นรูปร่างหน้าตา ที่ต้องทำให้ผู้ชมรู้สึกถึงความสมจริง รวมถึงความชำนาญในการแสดงของตัวนักแสดงด้วย

4) **การกำหนดทิศทางของละครในการทำให้เกิดคาแรคเตอร์เมียหลวง** นอกจากทีมงานที่มีส่วนในการประกอบสร้างแล้ว ยังมีปัจจัยด้านผู้ชมร่วมด้วย กล่าวคือ ผู้ชมนั้นเป็นปัจจัยต่อการกำหนดทิศทางของละครเรื่องนี้ เนื่องจากละครเรื่องเมีย 2018 มีกระบวนการผลิตละครแบบถ่ายไป on air ไป ส่งผลให้ทีมงานได้รับ feedback กลับมาได้ทันที ประกอบกับการทำละครในปัจจุบันนั้นแตกต่างจากการทำละครในอดีตมาก เนื่องจากปัจจัยด้านผู้ชมได้เข้ามาเป็นองค์ประกอบหลักในการทำบทละครออกมา กล่าวคือ ในปัจจุบันนั้นเกิด platform หลากหลายส่งผลให้คนดูมีส่วนร่วม ได้คอมเมนต์ ได้ดูสด ได้ดูซ้ำ ได้ดูเฉพาะฉากไฮไลท์ เปิดโอกาสให้แชร์และสะท้อนความคิดเห็นได้ทันที

กระบวนการผลิตในขั้นตอนหลังการถ่ายทำ

การคัดเลือกเพลงประกอบละคร ปัจจัยด้านนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ชมมีอารมณ์ร่วมกับการติดตามเนื้อหาของละคร กล่าวคือ เพลงประกอบละครทำให้ภาพหรือรูปธรรมของละครชัดเจน ส่งผลละครนั้นทำงานได้ดีมากขึ้น กล่าวคือ ละครนั้นจะน่าติดตามเมื่อมีเนื้อเรื่อง นักแสดง บท รวมถึงเพลงประกอบละคร หากองค์ประกอบเหล่านี้น่าสนใจก็จะทำให้ผู้ชมอินและติดตามมากยิ่งขึ้น

กระบวนการผลิตในขั้นตอนการประเมินผล

1) ปัจจัยที่ทำให้ละครเรื่องนี้ ประสบความสำเร็จในละครโทรทัศน์ ละครเรื่องเมีย 2018 นั้นเป็นละครที่แตกต่างจากละครในอดีต กล่าวคือในอดีตละครผัวเมียนั้นจะเป็นการตบตีแย่งชิง แต่ในละครเรื่องเมีย 2018 ทีมงานมีความต้องการที่จะผลิตออกมาเพื่อให้แง่คิดกับผู้ชมและคนปัจจุบันต้องจับต้องได้ ผู้ชมต้องการเห็นมุมเมียหลวงที่สู้ คนที่กล้าต่อสู้กับปัญหา เป็นเมียหลวงรูปแบบใหม่ เป็นคาแรคเตอร์ที่ไม่เคยเห็น

2) ความคาดหวังและการประสบความสำเร็จ หลังจากละครได้ออกอากาศ ผลที่ได้กลับมาเกินความคาดหวังของทีมงานทุกคน กล่าวคือ ในตอนแรกของการเริ่มต้นทำละครเรื่องเมีย 2018 นั้น ทีมงานไม่ได้คาดหวังว่าจะมีผู้ชมให้ความสนใจมากขนาดนี้ ในส่วนของเรตติ้งคิดว่าคงปกติเหมือนละครทั่ว ๆ ไป

3) ปัจจัยด้านรายได้ ทีมงานนั้นไม่ได้มีจุดประสงค์ให้รูปแบบเนื้อหาของละครนั้นออกมาแล้วขัดตา แต่พอมันถ่ายไป ออกอากาศไป ประกอบกับเงื่อนไขที่ถูกกำหนดจึงส่งให้มุมมองของผู้รับสารและผู้เขียนบทมองว่ามันอาจจะขัดกับสารที่พยายามส่งออกไป แต่ไม่มองการจัดการหรือการบริหารมันไม่ได้ขัดและมันก็ถือเป็นส่วนหนึ่งในการทำละคร กล่าวคือ รายได้ของละครโทรทัศน์นั้นมาจากลูกค้าหลักอย่างสปอนเซอร์มันเหมือนน้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า เนื่องจากการผลิตละครนั้นต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมากพอมีโฆษณาเข้ารูปแบบการนำเสนอของละครนั้นถูกเปลี่ยนไป และท้ายที่สุดละครก็เป็นรูปแบบหนึ่งของศิลปะพาณิชย์ หรือ commercial art

อภิปรายผล

1) ชุดความหมายที่ประกอบสร้างความเป็นอรุณาให้เป็นตัวแทนของเมียหลวง 2018

จากการพิจารณาการประกอบสร้างความหมายของตัวละครเมียหลวงร่วมสมัยในละครโทรทัศน์พบว่า ละครโทรทัศน์นั้นได้ประกอบสร้างความเป็นจริงให้ตัวละครเมียหลวงที่เป็นตัวละครหลักของละครเรื่อง เมีย 2018 ในหลายชุดความหมาย ซึ่งจะปรากฏออกมาในรูปแบบที่สลับกันของตัวละครที่แปรเปลี่ยนไปตามบทบาทในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น บทบาทที่สอดคล้องไปกับขนบธรรมเนียมที่สะท้อนหน้าที่ผู้หญิง ได้แก่ เมียแบบโบราณอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน กล่าวคือ จะใช้ชีวิตความเป็นเมียอยู่ในขนบธรรมเนียมเข้าสู่ตร เมียที่ดี ประเสริฐ ไม่มีปากเสียงที่ทำหน้าที่ดูแลสามีและลูกของเธอ เป็นกุลสตรีและเป็นแม่บ้านแม่ศรีเรือน ภาพชุดนี้เป็นภาพชุดที่ทำงานเป็นหลักเมื่อกล่าวถึงอรุณาในภาพรวมทั้งในฐานะเมียและแม่ที่ต้องรับผิดชอบงานบ้านและการดูแลสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่ละครประกอบสร้างภาพของอรุณาในช่วงต้นของละครที่ยังไม่มีพัฒนาการเรื่องความขัดแย้ง ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องเมียในส่วนของอุดมการณ์เรื่องเพศของ กัจจกร หลุยยะพงศ์ (2544) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ผู้หญิงที่ดีจึงควรทำหน้าที่เป็นลูกสาว เป็นเมียที่ดี และเป็นแม่ที่รักและห่วงใยลูกเพียงอย่างเดียว ไม่ควรทำงานนอกบ้าน ผู้หญิงจะได้รับการยอมรับถ้ายอมรับว่าตนเป็นผู้ถูกกระทำ และรับใช้

สามี จึงจะได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้หญิงในฉบับ “กุลสตรี” นั่นเอง จากจุดนี้หากวิเคราะห์ในเชิงบทบาทโครงสร้างของความเป็นผู้หญิง สามารถอภิปรายร่วมกับแนวคิดสตรีนิยมที่ทำให้มองเห็นว่าภาพของผู้หญิงปรากฏในสื่อประเภทต่าง ๆ น้อยกว่าผู้ชาย และในความน้อยของการปรากฏดังกล่าว สามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่า ภาพของผู้หญิงจะถูกนำเสนอในบทบาทที่จำกัดอยู่เพียงไม่กี่แบบในลักษณะแบบแผนบางประการ (pattern) ที่จำกัดความเป็นผู้หญิง เช่น เป็นแม่บ้าน เป็นเมีย เป็นวัตถุทางเพศ อีกทั้งบริบทที่ผู้หญิงจะถูกนำเสนอขึ้นจะเป็นบริบทพื้นที่ส่วนตัว หรืออยู่ภายในบ้านเป็นส่วนมาก (domestic sphere) และในส่วนที่เกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจ ผู้หญิงจะถูกนำเสนออย่างเป็นรองและต้องพึ่งพาขึ้นต่อผู้ชายในทุกบริบท

นอกจากจากภาพเมียในชุดความหมายข้างต้นที่ค่อนข้างเห็นชัดในละคร การศึกษาครั้งนี้ยังพบว่าละครได้พยายามสื่อความหมายเดิมคือความเป็นเมียโบราณแบบแม่ศรีเรือนและกุลสตรีและใส่ความหมายใหม่เข้าไปเป็นเมียนยุคใหม่ที่ไม่ว่าสามี ออกไปทำงานนอกบ้านทำมาหาเลี้ยงชีพได้เองด้วยอีกภาพหนึ่ง ซึ่งกลายเป็นภาพชุดความหมายที่สองได้แก่ **ผู้หญิงคล่องแคล่วที่ทำงานนอกบ้านและมีบทบาทชัดในเรื่องการงาน** จากการประกอบสร้างความหมายของตัวละครเมียหลวง ผู้วิจัยพบว่าละครเรื่องเมีย 2018 นั้นมีความโดดเด่นและไม่เหมือนเมียหลวงในภาพจำแบบสมัยก่อน โดยละครเรื่องเมีย 2018 นั้นสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามต่อสู้กับภาพความเป็นเมียในอดีตซึ่งมีพื้นที่หลักในการแสดงบทบาทอยู่ในบ้าน ซึ่งกาญจนา แก้วเทพ (2545) ได้กล่าวไว้ว่า “ภาพของแม่ศรีเรือนและกุลสตรี” เป็นภาพที่ตอกย้ำอุดมการณ์และความชอบธรรมของการแบ่งงานกันทำตามเพศและอุดมการณ์ “ที่บ้าน” ของผู้หญิงให้หนาแน่นขึ้น โดยในช่วงแรกละครได้นำเสนอภาพจากผู้หญิงที่อยู่ที่บ้าน ดูแลลูกดูแลหัว แต่พอสังคมเปลี่ยนไปก็ทำให้ผู้หญิงในยุคนี้ต้องออกมานอกบ้านกลายเป็นสิ่งปกติทั่วไปที่พบเจอในสังคมปัจจุบัน และเป็นที่ยอมรับมากขึ้น

นอกจากนั้น ข้อมูลจากการศึกษายังทำให้ผู้วิจัยมองเห็นด้วยว่าละครนั้นได้นำเสนอภาพตัวแทนของเมียในรูปแบบอื่น โดยเฉพาะในตัวละครอรุณาที่มีมิติของการเป็นนักจัดการ จัดระเบียบ ต่อรอง และสร้างความสมดุลโดยเฉพาะในเรื่องความเป็นอยู่และความสัมพันธ์ โดยอาจกล่าวได้ว่าละครเรื่องนี้ได้ประกอบสร้างเมียหลวงให้มีลักษณะของการเป็น **เมียแบบนักบริหารจัดการความสัมพันธ์** กล่าวคือ อรุณาไม่ใช่เมียที่อุดอู้อยู่แต่ในพื้นที่ของตัวเอง ที่เป็นพื้นที่บ้านเพียงเท่านั้น แต่ยังไปอยู่ในพื้นที่อื่น ๆ ในสาธารณะ เช่นพื้นที่ที่ทำงาน รวมถึงพื้นที่สาธารณะร่วมกับคนที่เธอรักด้วย เช่น งานเลี้ยงของสามีที่เธอมักไปปรากฏตัวและปรากฏว่าเธอก็เป็นที่รักของเพื่อนร่วมงานของสามีเธอทุกคน ในส่วนของความสัมพันธ์กับตัวกันยา (เมียน้อย) อรุณาก็ถูกประกอบสร้างให้เห็นความสามารถในการบริหารความสัมพันธ์กับกันยาไปในทิศทางที่ดีเช่นกัน กล่าวคือ ตลอดทั้งเรื่องอรุณาไม่เคยคิดร้ายกับตัวละครกันยาเลย ซึ่งจุดนี้ทำให้เมียหลวงเรื่องนี้แตกต่างจากเมียหลวงในอดีตและแม้จะมีฉากที่อรุณาตบหน้ากันยาแต่ก็ไม่ได้ดับจากจุดยืนของการเป็นเมียหลวง แต่ใช้จุดยืนจากความเป็นแม่ของลูกที่มีคนมาทำร้ายลูกเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสนใจว่าถึงแม้ว่าละครเรื่องเมีย 2018 ได้นำเสนอภาพเมียที่เป็นผู้หญิงทำงานนอกบ้านอย่างเด่นชัดที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับอีก 2 ภาพชุดที่กล่าวไป แต่ละครก็ยังแสดงให้เห็นการสลับบทบาทไปมาของภาพดังกล่าว กล่าวคือแม้ปรากฏชัดในความเป็นแม่บ้านของอรุณาแต่ก็ปรากฏมุมมองเทียบเคียงของการเป็นผู้หญิงทำงานที่ชัดเจนด้วยเช่นกัน ประเด็นนี้น่าสนใจว่าละครพยายามจะสื่อสารด้วยว่าแม้ว่าโลกจะอนุญาตให้ผู้หญิงออกมาทำงานได้ แต่งหน้าแต่งตัวตามแฟชั่นและมีบทบาทนอกบ้านชัดเจนมากขึ้น แต่เมื่อใดที่เธอกลับเข้าสู่พื้นที่ในบ้านเธอก็ต้องปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมแบบเดิมที่ถูกวางเอาไว้มาตั้งแต่อดีต ผู้วิจัยพบว่าแม้ละครจะพยายามสร้างภาพเมียหลวงให้ดูมีความแตกต่างจากในอดีตนั้นแต่ก็ไม่สามารถกล่าวได้อย่างหนักแน่นว่าเมื่อเธอออกมาจากพื้นที่โลกภายในบ้าน (Domestic World) เธอจะมีบทบาทที่สะท้อนถึงอำนาจในตัวตนตลอดจนการแสดงความต้องการชัดเจนที่เพิ่มขึ้นตามไปด้วย กล่าวคือแม้ตัวอรุณาจะออกมาทำงานนอกบ้าน แต่เมื่อมีเหตุการณ์เกี่ยวกับลูกของเธอ เธอก็เลือกที่จะหยุดทุกอย่างที่ทำอยู่ ณ เวลานั้นเพื่อไปหาลูกของเธอในทันที อาจกล่าวได้ว่า ละครนั้นได้นำเสนอชุดความหมายของตัวละครอรุณา 3 ภาพ ซึ่งแต่ละภาพละครก็ทำให้เห็นว่า ‘เมียยุคใหม่’ นั้นไม่ใช่เมียที่อยู่แต่ในอุดมคติเหมือนกับวิกานดาอีกต่อไปหากแต่ละครทำให้เรารู้สึกถึง ‘เมียยุคใหม่’ หรือ ‘ผู้หญิงยุคใหม่’ นั้นมีบริบททางสังคมมากขึ้นกว่าการเป็นแค่เมียในขนบธรรมเนียมเท่านั้น ตัวละครอรุณาจึงไม่ได้ถูกเจาะจงให้เป็นผู้หญิงแบบใดแบบหนึ่งเท่านั้น หากแต่ความเป็นผู้หญิงในตัวอรุณานั้นจะมีความลื่นไหลไปตามสถานการณ์ที่ตัวเธอนั้นพบเจอ

ดังนั้นละครเรื่องนี้จึงอาจไม่ได้สร้างภาพของผู้หญิงยุคใหม่ขึ้นแค่ภาพเดียว หากแต่การประกอบสร้างขึ้นในละครเรื่องนี้ให้เป็นเหมือนการต่อสู้ ต่อต้าน ต่อรอง ของตัวละครอรุณาระหว่างความเป็นแม่บ้าน แม่ศรีเรือน ความเป็นกุลสตรีที่ถือเป็นบทบาทสำคัญในพื้นที่ภายในบ้านหรือพื้นที่ส่วนตัวของผู้หญิง และความเป็นผู้หญิงยุคใหม่ที่แม้ว่าผู้หญิงยุคใหม่จะมีบทบาทนอกบ้านมากขึ้นแต่สังคมก็ยังคงมีความคาดหวังให้ผู้หญิงยังคงสามารถทำหน้าที่แม่ ภรรยาที่ดีในลักษณะเดิมเช่นเดียวกับความคาดหวังที่มีต่อผู้หญิงในสมัยก่อน ผู้วิจัยจึงพบว่าภาพตัวแทนที่สะท้อนผ่านออกมาทางตัวละครอรุณาในละครโทรทัศน์เรื่องเมีย 2018 นั้นมันไม่ใช่แค่ภาพตัวแทนเพียงหนึ่งชุดความหมายเดียว (representation) หากแต่เป็นการสลับบทบาทของหลายชุดความหมาย (representations) ที่มีหลายภาพตามบริบทในละคร กล่าวคือ ละครไม่ได้ทำให้ตัวอรุณาทิ้งความเป็นแม่บ้านไปเลยทั้งหมด แต่ละครก็ยังคงให้ภาพของชนบแห่งความคาดหวังบทบาทของเมียตามธรรมเนียมปฏิบัติอยู่เป็นหลัก โดยร่วมประกอบสร้างให้ตัวละครอรุณามีคุณลักษณะของการเป็นนักบริหารจัดการความสัมพันธ์อยู่ด้วย

หากมองถึงจุดเด่นในการประกอบสร้างละครเรื่องเมีย 2018 ผู้วิจัยพบว่าทางทีมงานได้สร้างจุดเด่นในเรื่องนี้โดยทำให้ตัวละครอรุณานั้น เป็นเมียยุคใหม่ ที่แตกต่างจากเมื่อก่อนปี 2018 ทั้งนี้ทางทีมงานทำให้เห็นว่าเมียในมุมมองแบบเดิมนั้นจะเป็นเมียที่ทำเพื่อคนอื่น กล่าวคือทำเพื่อสามีและลูกของเธอ โดยจะเห็นได้จากคำพูดของอรุณาที่กล่าวว่า “หลังจากที่แต่งงาน โลกของฉันก็เปลี่ยนไปหมดเลย เปลี่ยนไปตามโลกของสามี มันกลายเป็นโลกของเขา พอมีลูกโลกของฉันก็กลายเป็นโลกของลูก นอกจากการเป็นเมียและแม่ ไม่มีตรงไหนเลยที่ฉันจะมีที่เป็นของตัวเอง”

แต่เมื่อยหลังจากปี 2018 นั้นจะต้องเป็นเมียที่หันมาทำอะไรเพื่อตัวเองและหันมาดูแลตัวเอง มีทัศนคติที่ดีกว่าเดิม โดยจะเห็นได้จากคำพูดของอรุณาที่ได้กล่าวไว้ว่า “การเป็นเมียในยุค 2018 มันเป็นเรื่องที่ยาก สิ่งเร้ามันเยอะ ศีลธรรมต่ำคนก็เอาแต่ได้กันมากขึ้น แล้วเรื่องการแก้ปัญหาที่มีที่ 3 จะให้ผู้หญิงเป็นฝ่ายแก้คนเดียวก็คงไม่ได้ผู้ชายก็ต้องมีวุฒิภาวะพอเช่นกัน แล้วถ้าเกิดว่าเราดีพอแล้วแต่มันยังไม่ใช้สำหรับเขาก็ปล่อยเขาไปเถอะค่ะ ถือว่าศีลมันไม่เสมอกัน ยื้อไว้ก็เหนื่อยเปล่า ๆ” กล่าวสรุปได้ว่า ปัจจุบันกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เข้ามาแทนที่ระบบความคิดของคนในสังคมไม่ให้จำกัดบทบาทหน้าที่ของเพศหญิงเป็นเหมือนกับอดีตที่เคยพบเจอมา ภาพของตัวละครอรุณานั้นจึงสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทและสถานภาพของผู้หญิงในปัจจุบันได้อย่างชัดเจน เนื่องจากมีลักษณะของการนำเสนอทัศนคติที่โดดเด่นเมื่อตัวละครหญิงจะต้องเผชิญเหตุการณ์ที่มีความร้ายแรงเกิดขึ้นภายในครอบครัว จากบทบาทภายในครอบครัวที่ถูกจำกัดให้เป็นเพียงช่างทำหลังก็สามารถเปลี่ยนบทบาทให้เป็นคนที่เห็นคุณค่าในตัวเอง โดยสามารถประกอบอาชีพและเลี้ยงดูตัวเองให้มีความมั่นคงเท่าเทียมกับผู้ชาย

2) “เมีย 2018” โลกแห่งจินตนาการและพื้นที่แห่งการทดลองในการขยายกรอบใหม่ of ความเป็นเมีย

ในมุมมองของผู้จัดละครผู้วิจัยพบว่า ผู้จัดละครนั้นจะให้น้ำหนักของการผลิตละครไปในด้านการตลาดที่ต้องทำเพื่อตอบโจทย์ผู้ชม โดยทางผู้จัดนั้นมองว่าสูตรการทำละครให้สำเร็จคือการทำละครที่ผู้ชมเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมอย่างมาก หรือ “อิน” และละครแนวผัวเมียนั้นเป็นละครที่ตอบโจทย์ทางการตลาดต่อผู้ชมในยุคนี้ ทั้งนี้ในส่วนของผู้เขียนบทนั้นจะให้น้ำหนักไปในเรื่องของกรอบแบบตัวละครเมียหลวงในมีความแตกต่างจากในอดีต โดยมองว่าเมียในยุคใหม่จะต้องหันมาทำอะไรเพื่อตนเอง ซึ่งหากมองในมุมมองของผู้กำกับนั้น ผู้วิจัยพบว่า ผู้กำกับจะเป็นบุคคลที่น่าจดจำของผู้จัดละครและผู้เขียนบทมาผสมทั้งในด้านการตลาดและการออกแบบตัวละคร เพื่อนำเสนอให้ผู้ชมได้รับชม โดยเป็นการผสมจนเกิดเป็นสูตรของละครเรื่องเมีย 2018 ที่จะทำออกมาเพื่อตอบโจทย์กลุ่มผู้ชมและทำออกมาให้มีความแตกต่างจากละครที่มีเมียหลวงเป็นตัวละครหลักในอดีต โดยให้กลุ่มผู้รับชมนั้นเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบตัวละครอรุณาและออกแบบตอนจบของละคร โดยสุดท้ายแล้วผู้กำกับได้ให้กลุ่มผู้ชมละครนั้นเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในฉากจบของละคร ซึ่งถือเป็นการผลิตละครที่แตกต่างจากในอดีตอย่างชัดเจน ทั้งนี้ยังทำให้ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบว่าท้ายที่สุดแล้วบทละครเรื่องเมีย 2018 นั้นไม่ได้ถูกถ่ายทอดจากความตั้งใจของผู้เขียนบท 100% เนื่องจากละครเรื่องเมีย 2018 เป็นละครที่บริษัท เดอะวัน เอ็นเตอร์ไพรส์ ได้ซื้อ ลิขสิทธิ์ละครชุด The Fierce Wife สงครามรัก สงครามชีวิตมาจากประเทศไต้หวัน เรื่องนี้จึงถูกกำหนดจากช่องด้วยหลักเกณฑ์ของทางบริษัทที่ว่าต้องการละครเพื่อผู้หญิงแต่ไม่เอาตอนจบแบบบทประพันธ์เดิม ที่เมียหลวงไม่เลือกใครและใช้ชีวิตคนเดียวเนื่องจากจะทำให้ผู้ชมรับไม่ได้ หากตอนจบจะต้องเป็นแบบนั้น ทั้งนี้ผู้วิจัยยังพบว่าละครเรื่อง เมีย 2018 ถูกกำหนดในกรอบพื้นฐานการทำละครแบบเดิมจึงทำให้ละครเรื่องเมีย 2018 กลายเป็นพื้นที่ทดลองเพื่อหาสูตรสำเร็จที่จะทำ

เห็นว่าบทบาทเมียนยุคนี้ที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลง มันควรจะเป็นไปไหนทิศทางไหน ทั้งกับตัวผู้จัดละคร ผู้กำกับ ผู้เขียนบท แม้กระทั่งกับผู้ชมละครก็เข้ามาเป็นนักทดลองในครั้งนี้นี้ด้วย

ผู้วิจัยพบว่าท้ายที่สุดแล้ว ละครเรื่องเมียน 2018 ก็ต้องทำละครเพื่อตอบโจทย์ทางการตลาด โดยจุดยืนแรกของการผลิตละครเรื่องนี้ไม่ได้ต้องการทำทนายอำนาจ แต่มันเริ่มจากการที่จะทำอะไรก็ได้ที่เข้าสู่ตราที่ละครจะสำเร็จซึ่งก็คือการเอาละครที่มีอยู่หรือที่เคยฉายทางโทรทัศน์นั้นมาผลิตซ้ำใหม่ (Remake) และทำละครเพื่อกลุ่มผู้ชมผู้หญิงเนื่องจากผู้หญิงนั้นเป็นกลุ่มคนที่ดูละครโทรทัศน์มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอวิรุทธ์ ศิริโสภณา (2560) ที่ได้ศึกษาการประกอบสร้างความหมายของผู้หญิงที่ถ่ายทอดผ่านตัวละครหญิงในละครโทรทัศน์ไทยยุคนิยมที่ถูกผลิตซ้ำ ระหว่างปี พ.ศ. 2530 – 2560 และค้นพบว่า ผู้สร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ดำเนินภายใต้ระบบเรตติ้งจึงนิยมสร้างละครรีเมก เพราะเป็นการการันตีเรตติ้งได้ส่วนหนึ่ง ทั้งนี้ตัวละครอรุณาไม่ใช่แค่สายตาของผู้เขียนบทละครเท่านั้น แม้ในอดีตนั้นการทำละครออกมาหนึ่งเรื่องผู้เขียนบทละครจะเป็นผู้ที่มีอำนาจในการกำหนดจุดเริ่มต้นจุดพีค หรือแม้กระทั่งจุดจบของละคร ซึ่งแตกต่างจากละครเรื่องเมียน 2018 ที่ผู้ที่มีอำนาจในการกำหนดละครหรือตัวละครแต่ละตัวไม่ใช่แค่คนเขียนบทเท่านั้น แต่ละครเรื่องนี้ทำให้เราเห็นว่า ผู้ชมได้เข้ามาเป็นส่วนประกอบหนึ่งในการทำบทละครและกำหนดจุดจบของละครเรื่องเมียน 2018 มันกลายเป็นผู้สร้างและผู้ชมนั้นมีส่วนในการสร้างหรือปรับบทได้ ในความเป็นผู้ผลิตเราจะเห็นอำนาจและความต้องการของผู้รับสารที่ทำให้อรุณาออกมาเป็นแบบนี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกษิดิ์เดช สุวรรณมาลี (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่องการเลือกเนื้อหาและการสร้างบทละครโทรทัศน์ในมุมมองของผู้ผลิตและผู้ชม และพบว่า การเลือกเนื้อหาของผู้ผลิตละครโทรทัศน์จะเลือกจากพฤติกรรมของผู้รับชมละครและเลือกจากความสดใหม่ของเนื้อหา และผู้ชมส่วนใหญ่รับชมละครโทรทัศน์แนวดราม่าและละครแนวย้อนยุค โดยจะดูนักแสดงก่อน แล้วจึงดูเนื้อเรื่องของละครเรื่องนั้น ความบันเทิงและข้อคิดในการใช้ชีวิตเป็นสิ่งที่ผู้ชมได้รับจากการรับชมละคร ผู้ชมต้องการให้พัฒนาในเรื่องของบทละครให้มีความทันสมัย

แม้ว่าในทฤษฎีการประกอบสร้างความหมายจริงทางสังคมในส่วนของทัศนแบบเจตจำนง (Intentional Approach) ของ Stuart Hall (1997) นั้นจะกล่าวไว้ว่า ภาษาคือช่องทางที่ผู้ส่งสาร (Sender) ใช้กำหนด (impose) ความหมายที่เขามีต่อโลกออกมาเพราะฉะนั้น ผู้ส่งสาร (Sender) ต้องมีเจตจำนงบางอย่างก่อนจึงประกอบสร้างเป็นสารออกมาสู่ผู้ชมได้ แต่ผู้ส่งสาร (Sender) ในเรื่องเมียน 2018 นั้นไม่ได้มีมุมมองอย่างนั้นทั้งหมด กล่าวคือ แม้บางส่วนจะถูกประกอบสร้างจากมุมมองของผู้ส่งสาร (Sender) ก็จริง แต่ด้วยเหตุผลที่ละครเรื่องนี้เป็นละครที่ถ่ายไป on air ไป ส่งผลให้ผู้รับสาร (Audience) มีส่วนในการออกแบบตัวละคร ทีมงานได้มีการเปิดรับข้อเสนอแนะ และทำให้ผู้รับสาร (Audience) นั้นมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของตัวละครให้ออกมาตรงตามความตั้งใจทั้งของผู้รับสาร (Sender) และผู้ส่งสาร (Audience) ผู้วิจัยจึงพบว่าการประกอบสร้างความหมายของตัวละครอรุณานั้นเป็นการประกอบสร้างความหมายร่วมกันระหว่างบุคคลทั้ง 2 ฝ่าย

ทั้งนี้หากพิจารณาถึงมุมมองของการบริหารการผลิตละครนั้นผู้วิจัยพบว่า ตามหลักแนวคิดการผลิตละครที่อ้างถึงใน องอาจ สิงห์ลำพอง (2557) มีรูปแบบขั้นตอนที่ชัดเจน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะ

ให้เวลาและความสำคัญกับทุกส่วนในขั้นตอนการผลิต เนื่องจากสิ่งเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อตัวละครและสารที่ต้องการส่งไปยังผู้รับสาร (Audience) โดยตรง ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจึงต้องใช้เวลากับกระบวนการผลิตทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนการเตรียมงาน ที่จะต้องมีการคัดเลือกบทประพันธ์และนำบทประพันธ์นั้นมาดัดแปลงให้สอดคล้องกับสังคมที่ต้องการส่งสารออกไป รวมถึงการคัดเลือกนักแสดง ที่ต้องดูถึงความเหมาะสมและความชำนาญในการแสดงเพื่อให้ผู้ชมเชื่อและอินไปกับตัวละครนั้น ๆ

ทั้งนี้หากมองถึงกระบวนการถ่ายทำ ผู้กำกับ ผู้เขียนบทละคร และผู้จัดละครนั้น ได้เข้ามามีบทบาทในกระบวนการนี้ทุกคน โดยการทำบทละครเรื่องเมีย 2018 นั้นเป็นการถ่ายทำที่ถ่ายไปและออกอากาศไป ทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องมีการบริหารงานกันตลอดเวลา และในขั้นตอนหลังการผลิตจากเดิมที่ผู้เขียนบทนั้นจะไม่มีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ แต่ในละครเรื่องนี้ แตกต่างไปจากการทำงานแบบเดิมที่ผู้วิจัยเคยพบมากล่าวคือ ผู้เขียนบทละครนั้นแทบจะเป็นบุคคลหลักในกระบวนการนี้ เนื่องจากในเรื่องของการใส่เพลงประกอบละคร ในรูปแบบการทำงานโดยปกติ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนนี้คือ คนตัดต่อเพลงละครโทรทัศน์ แต่ในเรื่องนี้ผู้เขียนบทละครได้กำหนดเพลงตั้งแต่เริ่มเขียนบทละครเนื่องจากผู้เขียนบทละครนั้นเป็นนักแต่งเพลงเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จึงส่งผลทำให้ตัวผู้เขียนบทละครนั้นมีความเข้าใจในการนำเสนอเพลงเพื่อให้ผู้ชมนั้นรับรู้เรื่องราวของละครเรื่องนี้ได้ง่ายมากขึ้น

อีกทั้งการประกอบสร้างความหมายของคำว่า ‘เมีย’ ผู้วิจัยพบว่าผู้เขียนบทละครพยายามประกอบสร้างความหมายคำว่าเมียผ่านเป็นภาพตัวแทนของตัวละครหลายตัว ซึ่งให้ชุดความหมายของเมียที่แตกต่างกันไปโดยผู้เขียนก็พยายามสะท้อนให้เห็นความเป็นเมียหลวงผ่านตัวละครอื่น เช่น ธาธิเพื่อนของอรุณา โดยทั้งสองตัวละครนั้นจะมีความแตกต่างกันที่ตัวอรุณจะมีลูกแต่ตัวธาตินั้นยังไม่มีลูก อย่างไรก็ตามเมื่อได้ขึ้นชื่อว่าเป็น ‘เมีย’ ก็ต้องประสบพบเจอกับการที่ผู้ชายออกนอกกลุ่มนอกทางบางคู่ อาจทะเลาะเลิกราเหมือนกับอรุณาและธาดา หรือบางคู่อาจจะจับได้ตักัน เมียตามจิกผิวเหมือนกับคู่ของธาริและสถานการณ์เหล่านี้มันเป็นสถานการณ์ที่ถูกโยนลงมาในทอคลองในละครเรื่องนี้ด้วยเช่นกัน

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยพบว่าแม้ละครเรื่องเมีย 2018 พยายามจะต่อสู้กับขนบของละครแบบเก่าที่เคยนำเสนอมาไม่ว่าจะเป็น การสู้คน การต่อรอง การต่อต้านต่าง ๆ เพื่อให้เข้าใจสภาพความเป็นผู้หญิงในยุคปัจจุบันที่มีอำนาจมากขึ้นจากการทำงานนอกบ้านและไม่ต้องหวังพึ่งผู้ชายที่เคยเปรียบเหมือนช้างเท้าหน้าอีกต่อไป โดยทางทีมงานนั้นมีการผลิตละครแนวผัว ๆ เมีย ๆ ที่ไม่ใช่เหมือนละครรีเมกแบบในอดีตโดยได้พยายามต่อสู้ระหว่างการตลาดกับการออกแบบให้มันเป็นสูตรการทำละครที่แตกต่างออกไป ทั้งนี้การจะเปลี่ยนสูตรของละครให้สำเร็จนั้นผู้วิจัยมองว่าความคิดสร้างสรรค์จะเกิดใหม่ได้ต้องเปลี่ยนจิตสำนึกหรืออุดมการณ์ใหม่โดยอาจจะมีการอภิปรายเกี่ยวกับเมียใหม่ ๆ ที่ตัวทีมงานนั้นจะต้องมีจุดยืนในอุดมการณ์การผลิตละครให้ชัดเจนที่ต้องมีความแตกต่างไปจากในอดีต เนื่องจากหากยังมียุติคติแบบเดิมที่เป็นเมียเราต้องอดทนเพื่อคนอื่นก็จะเป็นแบบเดิมแต่ถ้าเปลี่ยนวิธีคิดใหม่ว่าเมียคุณเราต้องได้อะไรใหม่ ๆ สิ่งนี้จะส่งผลให้มันจะเกิดมุมมองใหม่ขึ้นในวงการการผลิตละครโทรทัศน์ ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่าแต่สุดท้ายแล้วละครนั้นก็ยังมีการอบที่เป็นสูตรสำเร็จของละครน้ำเน่า ไม่ว่าจะละครจะสร้างเม็ดเงินยุคใหม่

ออกมาให้แตกต่างกันขนาดไหน ความเป็นเมีย เป็นกุลสตรีก็ยังคงเอาไว้เพื่อรักษาขนบธรรมเนียมที่ถูกปฏิบัติกันมาอย่างยาวนาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บงกช เศวตามร์ (2533) ที่ทำการศึกษาเรื่องการสร้างความเป็นจริงทางสังคมของภาพยนตร์ไทย กรณีตัวละครหญิงที่มีลักษณะเปี่ยมเบนในปี พ.ศ. 2528-2530 ที่ได้ค้นพบว่า คลังความรู้เกี่ยวกับผู้หญิงไทยนั้นมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก แม้จะได้เปลี่ยนวิธีการนำเสนอเพื่อให้เข้ากับสมัยนิยมแล้วก็ตามแต่ผู้ผลิตยังคงเห็นว่า เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ชาย ผู้หญิงยังคงต้องด้อยกว่า อ่อนแอกว่าและเป็นฝ่ายเสียเปรียบ ยังคงต้องการให้บทบาททางสังคมของผู้หญิงเป็นเช่นเดิมเนื่องจากหากละครผลิตละครที่แปลกใหม่ไปเลยอาจทำให้ไม่ตอบโจทย์ทางการตลาดที่ถูกกำหนดด้วยบรรทัดฐานทางสังคม กลายเป็นการต่อสู้ในกลุ่มผู้ผลิตกันเองที่สุดท้ายแล้วไม่ว่าทางผู้เขียนบทต้องการให้เมียยุคใหม่ออกมาแตกต่างโดยพยายามที่จะสื่อว่าความเป็นเมียไม่เคยเป็นความผิดแต่การเป็นเมียในยุคใหม่นั้นต้องเลือกได้เอง เมื่อตัวอรุณาเลิกกับสามี เธอก็มีสิทธิที่จะเลือกคู่รักคนใหม่หรือไม่เลือกใครเลยก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถสร้างให้ตรงตามความตั้งใจของผู้เขียนบทได้เนื่องจากละครต้องไปตอบโจทย์เชิงพาณิชย์ที่มันมีสูตรของมันอยู่แล้วคือทำให้ได้เรตติ้งและทำให้คนพูดถึง โดยมองว่าหากละครเรื่องนี้จะต้องจบแบบต้นฉบับที่ตัวเมียหลงไม่เลือกใครเลย ก็คงไม่ได้รับกระแสที่ดีเท่ากับการจบแบบที่อรุณาเลือกกวิน เพราะสุดท้ายแล้วละครก็ต้องผลิตออกมาเพื่อเรตติ้งและผลกำไรจากรายได้การเข้าของโฆษณาเป็นหลัก

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาการประกอบสร้างความหมายของเมียหลง ที่นำเสนอแค่มุมมองหนึ่งของตัวละครเมียหลง ในการศึกษาครั้งต่อไปหากได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการประกอบสร้างความหมายของเมียหลงนั้นควรศึกษาถึงมุมมองอื่น ๆ ที่มีความหลากหลายมากขึ้น
2. งานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาตัวสาร (Text) และผู้ส่งสาร (Sender) ที่เป็นผู้ผลิตละครโทรทัศน์เท่านั้น ควรเพิ่มการศึกษาถึงผู้รับสาร (Audience) ซึ่งครอบคลุมทั้งเบื้องหน้าและเบื้องหลัง เช่น บุคคลที่มีประสบการณ์โดยตรงกับการเป็นเมียหลง ทั้งนี้เพื่อทำความเข้าใจถึงผลลัพธ์ของการผลิตละครที่ผู้รับสารได้รับว่าเป็นไปในทิศทางไหน ตรงกับความตั้งใจของผู้ส่งสารตั้งใจไว้หรือไม่
3. ผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงความคิดเห็นเบื้องหลังในการผลิตละคร ผู้ผลิตละครโทรทัศน์สามารถนำไปเป็นแนวทางในการผลิต ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการผลิตละครแนวผัว ๆ เมีย ๆ รวมถึงละครโทรทัศน์แนวอื่น ๆ ได้ เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมละครไทยให้เกิดประโยชน์ต่อไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กาญจนา แก้วเทพ. (2543). ความเรียงว่าด้วยสตรีกับสื่อมวลชน (พิมพ์ครั้งที่1). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2545). สื่อบันเทิง : อำนาจแห่งความไร้สาระ. กรุงเทพฯ: ออล อีเก้นท์ พริ้นท์.
- กษิต์เดช สุวรรณมาลี. (2560). การเลือกเนื้อหาและการสร้างบทละครโทรทัศน์ในมุมมองของผู้ผลิตและผู้ชม. (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, คณะนิเทศศาสตร์, สาขาวิชาการบริหารธุรกิจบันเทิงและการผลิต
- กัจจกร หลุยยะพงศ์. (2544). ครอบครัวกับความสัมพันธ์ที่ไม่มีวันแปรเปลี่ยน?. ใน สตรีศึกษา 2 : ผู้หญิงกับประเด็นต่าง ๆ (น.134 - 215). กรุงเทพฯ: คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานแห่งชาติ (กสส.)
- บงกช เสวตามร์. (2533). การสร้างความเป็นจริงทางสังคมของภาพยนตร์ไทย กรณีตัวละครหญิงที่มีลักษณะเปี่ยมเบน ปี พ.ศ.2526 – 2530. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ภาควิชาการสื่อสารมวลชน
- วรรณนา วีรยวรรณ. ผู้เขียนบทละคร (06 มิถุนายน 2564). สัมภาษณ์.
- ศิริสา ชลาชนานนท์. (2564). การสื่อสารค่านิยมความเป็นเมียและค่านิยมอื่นของคนไทยในละครโทรทัศน์ยุคดิจิทัลเรื่อง “เมีย 2018”. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยนครพนม, 11 (1).
- สันต์ ศรีแก้วหล่อ. ผู้กำกับละคร (05 มิถุนายน 2564). สัมภาษณ์
- อวิรุทธ์ ศิริโสภณา. (2561). การประกอบสร้างความหมายของผู้หญิงที่ถ่ายทอดผ่านตัวละครหญิงในละครโทรทัศน์ไทยยุคดิจิทัลที่ถูกผลิตขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2530-2560. วารสารนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการสื่อสาร, 5 (1).
- องอาจ สิงห์ลำพอง. (2557). กระบวนการผลิตละครโทรทัศน์ (พิมพ์ครั้งที่1). กรุงเทพฯ: สามลดา.
- Woratangtrakul, D. (2561). ถอดรหัสความสำเร็จ “เมีย 2018” ทุบสถิติเรตติ้งทุกช่องช่วงไพรม์ไทม์ช่อง ONE 31 หวังขึ้นลั่นปีขยับขึ้นเบอร์ 4 ที่วีดิทัศน์. สืบค้น 2 มิถุนายน 2564 จาก <https://www.brandbuffet.in.th/2018/08/key-successes-mia-2018-break-all-rating-of-one31/>.

ภาษาต่างประเทศ

- Hall, S. (1997). Representation: Cultural Representations and signifying Practices, London: SAGE Publications.